

VERZORGENDE EN VERPLEEGTECHNISCHE HANDELINGEN

COLOFON

Boom Beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur: Natasja Veenstra

Eindredactie: Jo-Anne Schaaf en Janneke van Houten

Titel: Verzorgende en verpleegtechnische handelingen

ISBN: 978 90 372 6852 2

Bronvermelding: <http://www.1ehulpwinkel.nl>, www.gelreziekenhuizen.nl

Eerste druk/eerste oplage

© Boom Beroepsonderwijs 2024

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een (of meerdere) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom Beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

	Werken met dit keuzedeel	5
Hoofdstuk 1	Gezondheidstoestand	7
	Gezondheid	8
	Gezondheidsrisico's	10
	Verliesverwerking en rouw	11
	Rouw	14
	Coping	17
	Methodisch werken met het zorgdossier	19
	Wensen, behoeften en zorgproblemen	23
	Zorgdoelen	25
	Zorgactiviteiten	26
	Begrippen	31
Hoofdstuk 2	Medicijnen	33
	Algemene kennis medicijnen	34
	Verkrijgbaarheid van medicijnen	35
	Wet- en regelgeving medicijnen	38
	Werking en indeling van medicijnen	40
	Medicijnen in verschillende vormen	46
	Toedieningswijze	50
	Medicatieveiligheid	53
	Taken zorgverlener	56
	Medicijnen per injectie	60
	Veilig injecteren	65
	Toedienen van een subcutane injectie	67
	Glucosebepaling en toedienen van insuline	74
	Toedienen van een intramusculaire injectie	80
	Begrippen	87
Hoofdstuk 3	Eerste hulp en vitale functies	93
	Eerste hulp verlenen	94
	Basisregels eerste hulp	96
	Algemene EHBO-handelingen	99
	Vitale functies	104
	Warmteregulatie	106
	Stoornissen van het bewustzijn	111
	Stoornissen in ademweg en ademhaling	117
	Ademweg vrijmaken	119
	Stoornissen in de circulatie	124
	Shock	128
	Eerste hulp bij brandwonden	131
	Eerste hulp bij elektriciteitsletsel	137
	Eerste hulp bij letsel aan het bewegingsapparaat	138
	Eerste hulp bij kleine letsels	142
	Begrippen	148

Hoofdstuk 4	Verpleegtechnisch handelen	153
	Uitscheiding	154
	Onderzoek urine en ontlasting	157
	Wonden	160
	Ambulante compressietherapie	168
	Uitzuigen bovenste luchtwegen	171
	Tracheotomie en tracheostoma	174
	Toedienen van zuurstof	179
	Maagsondes	188
	Maagsonde inbrengen	190
	Sondevoeding geven	195
	PEG-sonde	198
	Bouw van de nieren	200
	Urinewegen	202
	Blaaskatheterisatie	203
	Katheteriseren	208
	Suprapubische katheter	211
	Blaasspoelen	214
	Stoma	217
	Stoma verzorgen	221
	Begrippen	227
Hoofdstuk 5	Uitdaging	233
	Index	235

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar [Boomdigitaal.nl](https://boomdigitaal.nl).

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Verzorgende en verpleegtechnische handelingen

Dit keuzedeel is een verdieping. Door het volgen van het keuzedeel kun je als zorgverlener breder ingezet worden in het werkveld. Binnen de zorg vallen taken als begeleiden en zorgen steeds vaker samen. Binnen dit keuzedeel leer je de basiskennis rondom verzorgende en verpleegtechnische handelingen. Met deze kennis kun je je in de praktijk beter redden op afdelingen waar begeleidende taken en verzorg- verpleegtechnische taken samen komen.

Bekijk het filmpje. De lijn tussen zorg en welzijn wordt steeds kleiner. Steeds vaker word je als persoonlijk begeleider gevraagd om een verzorgende of verpleegtechnische handeling uit te voeren. Maar mag je deze handelingen zomaar uitvoeren? Welke handelingen zijn er allemaal? Wat moet je weten voordat je de handelingen uit gaat voeren?

Leerdoelen

1. Je kunt iemands gezondheidstoestand in kaart brengen.
2. Je kunt passende zorg bieden.
3. Je kunt verpleegtechnische handelingen uitvoeren.
4. Je kunt evalueren en de zorgverlening vastleggen.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan [BP]. Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en heb je nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- *in kaart gebrachte gezondheidstoestand*
- *gecontroleerd ondersteuningsplan*
- *verantwoordingsverslag controle ondersteuningsplan*
- *oefening subcutane injectie*
- *oefening glucose bepalen en insuline toedienen*
- *voorlichtingsfolder diabetes*
- *oefening intramusculaire injectie*
- *verantwoordingsverslag verpleegtechnische handeling*
- *oefening Noodvervoersgreep van Rautek*

- oefening van buik naar rug draaien
 - oefening wervelletsel
 - oefening stabiele zijligging
 - oefening eerste hulp hittesyndromen
 - oefening eerste hulp onderkoeling en bevriezing
 - oefening eerste hulp ademhalingsstoornis
 - oefening eerste hulp hartklachten
 - oefening eerste hulp neusbloeding
 - uitgewerkt ziektebeeld
 - verantwoordingsverslag eerste hulp handeling
 - oefening uitleg opvangen van urine
 - oefening uitleg opvangen van ontlasting
 - oefening rode wond verzorgen
 - oefening gele wond verzorgen
 - oefening zwachtelen
 - oefening aantrekken therapeutische kous
 - oefening verzorgen tracheostoma en tracheacanule
 - oefening zuurstof toedienen
 - oefening sondevoeding geven
 - oefening voorlichting katheteriseren
 - oefening katheteriseren
 - stappenplan suprapubische katheter
 - oefening voorlichting en uitvoering blaasspoeling
 - oefening verzorgen colostoma/ileostoma
 - oefening verzorgen urostoma.
- *Test je kennis*
Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.
 - *Uitdaging*
Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.
Voor de uitdaging van dit keuzedeel maak je een filmpje van twee verpleegtechnische handelingen die jou aanspreken. In het filmpje voer je de handeling volgens protocol uit en communiceer je de juiste informatie.
 - *Theorietoets*
Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

HOOFDSTUK 1

GEZONDHEIDSTOESTAND

Dit hoofdstuk gaat over gezondheid en het in kaart brengen daarvan. Ook gaat het over het omgaan met ziekte en de gevolgen van ziekte.

Nadat je de gezondheidstoestand van een zorgvrager in kaart hebt gebracht, kun je een ondersteuningsplan opstellen. Dit doe je door de wensen en behoeften van een zorgvrager te inventariseren en daar doelen en passende activiteiten aan te koppelen.

Aan het eind van dit hoofdstuk

1. weet je wat gezondheid is
2. weet je wat gezondheidsrisico's zijn
3. weet je wat verliesverwerking en rouw inhouden
4. weet je hoe je kunt ondersteunen bij verliesverwerking en rouw
5. kun je de gezondheidstoestand van een zorgvrager in kaart brengen
6. weet je wat een ondersteuningsplan is
7. kun je wensen en behoeften van een zorgvrager inventariseren
8. kun je samen met de zorgvrager doelen formuleren
9. kun je samen met de zorgvrager passende activiteiten vaststellen
10. kun je controleren of een ondersteuningsplan up-to-date is.

Opdracht 1 Definitie gezondheid

Bekijk het filmpje.

- Ben jij het met Machteld Huber eens? Waarom wel of niet?
- Ga hierover in gesprek met drie medestudenten. Luister naar elkaars mening.
- Is door het gesprek je mening veranderd?

Gezondheid

Veel mensen denken bij het begrip gezondheid aan lichamelijke gezondheid. Als je gezond bent, ben je niet ziek. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) is gezondheid niet alleen de afwezigheid van ziekte, maar een toestand van volledig lichamelijk, psychisch en sociaal welbevinden.

Gezondheid heeft dus betrekking op lichamelijke, psychische en sociale aspecten van iemands leven. Als je griep hebt, is er lichamelijk iets mis. Als je jezelf minderwaardig voelt, is je psychische gezondheid niet optimaal. Gevoelens van eenzaamheid hebben betrekking op het sociale aspect in iemands leven. Maar het een kan het ander beïnvloeden, tussen de drie aspecten is er sprake van een wisselwerking.

Positieve gezondheid

Volgens huisarts Machteld Huber is de definitie van gezondheid volgens de WHO achterhaald. Het zou betekenen dat bijna niemand gezond is, want bijna iedereen mankeert wel iets. Huber is grondlegger van **Positieve gezondheid**. Volgens Huber gaat gezondheid niet alleen om medische zaken als diagnose en klachten, maar ook om bijvoorbeeld gelukkig zijn, geloof in de toekomst, acceptatie en zelfvertrouwen. De manier waarop iemand zijn gezondheid ervaart is belangrijker dan de daadwerkelijke diagnose.

Vier factoren van Lalonde

Lalonde gaat ervan uit dat vier factoren van invloed zijn op de gezondheid:

- Intern milieu: de behoeften en de aanleg van de mens
- Extern milieu: de omringende wereld
- Leefstijl: de wijze waarop de mens verkiest te leven
- Gezondheidszorg: voorzieningen en beschikbaarheid van de professionele zorg.

Deze vier factoren bij elkaar bepalen volgens Lalonde of er bij een persoon sprake is van een gezond bestaan. De factoren beïnvloeden elkaar ook onderling.

Wanneer je aan de gezondheid van een zorgvrager wilt werken, is het dus belangrijk om naar al deze factoren te kijken. Daarbij wordt er onderscheid gemaakt tussen gezondheidsbevorderende en gezondheidsbelemmerende factoren. Een voorbeeld van een gezondheidsbevorderende factor op het gebied van leefstijl is 'gezond eten' en een voorbeeld van een gezondheidsbelemmerende factor op dit gebied is 'roken'.

Opdracht 2 Wat is gezond?

- a. Hoe denk jij over de volgende situaties? Je mag per rij meerdere kolommen invullen.

Iemand die is gezond	... is een beetje gezond	... is helemaal niet gezond
depressief is			
eczeem heeft			
niet zelf kan lopen			
bang is			
hoofdpijn heeft			
eenzaam is			

- b. Wat versta jij onder gezondheid en ziekte?
 c. Wat doe jij of wat laat jij om gezond te blijven? Motiveer je antwoord.
 d. Vraag aan in ieder geval twee mensen in je omgeving naar wat zij verstaan onder gezondheid en ziekte. Beschrijf de antwoorden.
 e. Bespreek met een medestudent de antwoorden.
 Hebben de verschillende visies op beide begrippen jouw mening veranderd? Zo ja, hoe?

Opdracht 3 Aspecten gezondheid

Gezondheid bestaat uit drie aspecten: lichamelijke gezondheid, psychische gezondheid en sociale gezondheid.

- a. Bij welk aspect van gezondheid horen de gezondheidsproblemen?
 Bijvoorbeeld: als iemand depressief is, zegt dat dan iets over zijn lichamelijke gezondheid, zijn psychische gezondheid of zijn sociale gezondheid?
 Je mag per rij meerdere kolommen aankruisen.

Iemand die ...	Lichamelijke gezondheid	Psychische gezondheid	Sociale gezondheid
depressief is			
eczeem heeft			
niet zelfstandig kan lopen			
bang is			
hoofdpijn heeft			
eenzaam is			

De drie aspecten van gezondheid kunnen invloed op elkaar hebben. Eenzaamheid zegt iets over de sociale gezondheid van een persoon. Door de eenzaamheid kunnen er ook problemen ontstaan op psychisch vlak als een depressie of op lichamenlijk vlak als obesitas of ondervoeding.

- b. Beschrijf een situatie uit je eigen omgeving waarin het verband tussen de drie aspecten van gezondheid duidelijk wordt.

Opdracht 4 Stelling

Stelling:

'Zelfs ernstig zieke mensen kunnen zich gezond voelen.'

- a. Geef een mening over de stelling. Verwerk de definitie van gezondheid van Machteld Huber in je antwoord op de stelling.

Stelling:

'Zorgmedewerkers zouden minder bezig moeten zijn met symptoom bestrijding'

- b. Geef een mening over de stelling. Verwerk de definitie van gezondheid van Machteld Huber in je antwoord op de stelling.

Gezondheidsrisico's

Gezondheidsrisico gaat over het risico dat een zorgvrager loopt om gezondheidsproblemen te krijgen. Gezondheidsproblemen kunnen ontstaan als gevolg van risico's betreffende het intern milieu dus aanleg voor bepaalde aandoeningen, het extern milieu; de omgeving waarin iemand leeft, de leefstijl van de zorgvrager of als gevolg van een aandoening of een medische ingreep. Daarbij heeft de mogelijkheid tot de juiste zorg ook invloed op de gezondheid van een persoon.

Als zorgverlener is het belangrijk om gezondheidsrisico's tijdig te signaleren en gepaste acties te ondernemen. Tijdens de zorg die je biedt tijdens de Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen (ADL) zul je vaak als eerste gezondheidsrisico's en gezondheidsproblemen signaleren. Om dit op een juiste manier te kunnen signaleren heeft het kennisplatform VenVN een richtlijn beschreven met daarin handvaten voor zorgmedewerkers.

Hierin zijn 4 aanbevelingen geschreven die de zorgmedewerker handvaten geeft om vroegtijdig gezondheidsrisico's te signaleren en daarmee aan de slag te kunnen gaan.

Aanbeveling 1: Overweeg om bij risicosignalering in de ADL-zorg de stappen van het methodisch werken te volgen.

Aanbeveling 2: Overweeg mogelijke risico's en/of veranderingen op het gebied van gezondheid en welzijn tijdens de ADL-zorg te verkennen en deze vast te stellen

Aanbeveling 3: Overweeg de zorgvrager en/of mantelzorger door middel van een gesprek bij het beslissen over passende vervolgacties te betrekken en stem deze acties af met de betrokkenen.

Aanbeveling 4: Overweeg om samen de de zorgvrager te evalueren of de uitgevoerde acties hebben bijgedragen aan het verminderen van risico's.

<https://kennisplatform.venvn.nl/wp-content/uploads/richtlijnen/v-vn-richtlijn-zorg-bij-adl-2022.pdf>

Leefstijl

Leefstijl heeft invloed op de gezondheid. Bij leefstijl gaat het om de negatieve invloed van ongezonde voeding, te weinig bewegen, roken en te veel alcohol drinken. Ongezonde voeding kan bijvoorbeeld leiden tot overgewicht of ondervoeding. Overgewicht verhoogd het risico op bijvoorbeeld diabetes. Daarnaast kijk je bij gezonde leefstijl ook naar sociale omgeving en fysieke omgeving. In veel studies wordt gevonden dat mensen die eenzaam zijn een verhoogde sterftkans hebben die wel 26% hoger is dan mensen die niet eenzaam zijn (Holt-Lunstad, Smith, Baker, Harris, & Stephenson, 2015). Andersom is het zo dat mensen die gelukkig zijn een lagere sterftkans hebben. (Koopmans, Geleijnse, Zitman, & Giltay, 2010)

Medische ingrepen

Na een medische ingreep is de gezondheidstoestand van de zorgvrager veranderd. Het is nu van belang extra goed te observeren. Bij medische ingrepen zoals een operatie kunnen complicaties ontstaan zoals een infectie. Ook ervaren zorgvragers die behandeld worden met chemotherapie of bestraling regelmatig last van bijwerkingen. Deze veranderingen moeten goed in kaart gebracht worden zodat er op tijd ingegrepen kan worden als de gezondheidstoestand achteruit gaat.

Gezondheidsrisico's bij ouderen

Naarmate mensen ouder en kwetsbaarder worden, nemen bepaalde gezondheidsrisico's toe. Het is van belang deze te monitoren zodat er tijdig ingegrepen kan worden bij achteruitgang. In de VVT-zorg komen vaker oog-, oor- en mondproblemen voor. Ook incontinentie en wonden komen regelmatig voor. Er is een hoger risico op diabetes, hart- en vaatziekten. De kans op het ontwikkelen van dementie neemt sterk toe met de leeftijd.

Comorbiditeit en multimorbiditeit

Veel gezondheidsrisico's van ouderen hangen met elkaar samen. Oogproblemen geven bijvoorbeeld een extra risico op vallen. Vallen kan vervolgens pijnklachten of wonden veroorzaken.

Depressie en eenzaamheid zijn gezondheidsrisico's op psychisch en sociaal gebied. Wanneer iemand naast de belangrijkste ziekte die bij hem gediagnosticeerd is ook last heeft van andere (chronische) aandoeningen dan noem je dat **comorbiditeit**. Wanneer er geen sprake is van één belangrijke ziekte maar van meerdere gelijkwaardige (chronische) aandoeningen dan noem je dat **multimorbiditeit**.

Uit gegevens van huisartsen blijkt dat bij 13% van de totale bevolking en bij 33 tot 66 % van de zorgvragers van tussen de 65- 80 jaar multimorbiditeit en comorbiditeit voorkomt. Bij zorgvragers boven de 80 jaar is de kans zelfs nog groter, van die groep zorgvragers heeft 70 tot 80% last van meerdere ziekten. Ziekten die vaak samen voorkomen zijn:

- Hartfalen en diabetes
- Hartfalen en COPD (astma)
- COPD en eczeem
- Depressie en angst.

De kwaliteit van leven van zorgvragers vermindert sterk bij zorgvragers waarbij sprake is van multimorbiditeit en comorbiditeit.

Opdracht 5 Gezondheidsrisico's

Gezondheidsrisico gaat over het risico dat een zorgvrager loopt om gezondheidsproblemen te krijgen.

- a. Welke zaken hebben invloed op het ontstaan van gezondheidsrisico's? Noteer er tenminste drie.
- b. Onderzoek welke gezondheidsrisico's er kunnen ontstaan als gevolg van roken.

Bekijk het document van het kennisplatform VenV.

- c. Wat houdt volgens dit document ADL in?

Ga naar de website.

- d. Verdiep je in de aandoening Diabetes type 2 en beschrijf de volgende punten. Beschrijving aandoening, oorzaken, symptomen, diagnose, behandeling.
- e. Zoek op het internet tips om het risico op Diabetes type 2 te verkleinen en beschrijf deze in je eigen woorden.
- f. Je zorgvrager haar is sinds 3 maanden weduwe en je merkt op dat ze steeds meer in een isolement komt. Ga naar de website beteroud.nl en zoek tips om met je zorgvrager hierover in gesprek te gaan. Beschrijf de tips.
- g. Een gesprek aangaan met een zorgvrager over een gezondheidsrisico kan soms best lastig zijn. Beschrijf in eigen woorden hoe je het gesprek met bovenstaande zorgvrager over je zorgen van vereenzaming zou beginnen.

Verliesverwerking en rouw

De begrippen verlies en rouw worden vaak geassocieerd met de dood. Maar als je te horen krijgt dat je een levensbedreigende of chronische ziekte hebt, is dat ook een vorm van verlies. Dit is het verlies van gezondheid. Hierbij ga je ook door een rouwproces. Gezondheid is namelijk een van de belangrijkste pijlers van een goede kwaliteit van leven. Wanneer een goede gezondheid niet meer vanzelfsprekend is, is dit vaak moeilijk te accepteren.